

**Nemzeti Közzolgálati Egyetem
Államtudományi és Közigazgatási Kar
Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola**

PhD Disszertáció

**Székelyföld közigazgatása és székely kérdés
a világháborúk közötti Romániában**

Székelyföld és Dobrudzsa összehasonlítása

Tézisfüzet

Konzulens:

Dr. habil. Bodó Barna, egyetemi docens
Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem

Szerző:

Szabadi Ernő - Loránd, doktorandusz
Nemzeti Közzolgálati Egyetem

Marosvásárhely, 2019

Table of Contents

1. A téma aktualitása.....	2
2. A tudományos probléma megfogalmazása	3
3. Fő hipotézisek	4
4. Kutatási kérdések és kutatási célok	5
5. Kutatásmódszertan	6
6. A disszertáció struktúrája	8
7. A doktori kutatás korlátai	10
8. Következtetések	11
9. Tudományos eredmények és ezek felhasználásának lehetőségei	12
10. Ajánlások	14
11. Publikációs jegyzék	16
12. A szerző életrajza	17

1) A téma aktualitása

Kissé ellentmondásosnak bizonyulhat egy történelmi vonatkozással bíró dolgozat aktualitásának kifejtése, de annak tudatában, hogy Románia jelenlegi kisebbségpolitikájának alapelvei szinte megegyeznek a közel egy évszázaddal ezelőtti stratégiákkal, más színben világítja meg az adott kérdéskört. Noha e témát már többen kutatták, kiemelendő, hogy Székelyföld közigazgatásának alakulása, első sorban történeti, politikai, illetve jogi szempontból volt megközelítve és önmagában a közigazgatás, mint tudomány háttérbe szorult.

Az első világháborút követően, Románia egyik kiemelkedő célja a különböző kisebbségi kultúrák, a romántól eltérő etnikumok asszimilálása lett. Ezzel kapcsolatban különböző területeken, eltérő eljárások révén igyekezett nyomást gyakorolni a szóban forgó közösségekre (pl. a meglévő földbirtokok újraelosztásában prioritást élveztek azok, akik román nemzetiségűnek vallották magukat; korlátozták a kisebbségek nyelvhasználatának jogi kereteit; több közigazgatási átszervezést juttattak érvényre). Noha, közel száz év eltelt az imént említett események óta, mégis, a jelenben még mindig a kisebbségek nyelvhasználatának gyakorlati korlátozása érvényesül, különböző tervezetek születnek a közigazgatási átszervezést illetően, illetve anyagi juttatásban részesülnek azok, akik egy a szülőhelyüktől távoli településre költöznek.

A modern kori Románia egy fő kérdéseként él a köztudatban, az ország regionalizálása körül forgó vita. A disszertáció ezen aktuális kérdéskörhöz is hozzájárul, mivel a dolgozat egy hiánypótló fejezetként vizsgálja az 1938-1940 között érvényben lévő romániai tartományrendszert, amellyel alapvetően keveset foglalkoztak az adott területen tevékenykedő szakemberek. A kutatott periódus részletes megismerése fontos lehet annak érdekében, hogy az ezt illető múltbeli események felhívják a figyelmet a lehetséges narratívákra, a regionalizálással kapcsolatos elképzelésekre.

Végül hangsúlyozandó, hogy a Romániában kisebbségként nyilvántartott közösségek manapság is igyekeznek a hangjukat hallatni, ami a különböző korlátozó szabályozásokat, megszorításokat illeti. A disszertáció teret ad a kutatott periódus sajtóanyagának beemeléséhez, amely révén közvetítésre kerül a korabeli közigazgatási átszervezéssel kapcsolatos szabályozások elszenvedőinek nézőpontja, illetve ennek ismertetése. Ezt illetően összevethetőek a két világháború közötti, illetve az aktuális történésekkel kapcsolatos

vélemények. Ezt illetően fontos megjegyezni, hogy Románia célja a teljes asszimiláció, míg alapvetően a demokrácia célja az integráció.

2) A tudományos probléma megfogalmazása

Székelyföld közigazgatását illetően, a kutatott periódus keretein belül, már készültek tanulmányok, így első sorban nem e kérdéskör és időkeret bemutatása a dolgozat célja. Az említett téma a dolgozat keretét képezi, ugyan is ezen belül számos olyan szempont van, amely bőven kiegészítésre szorul, ezáltal újabb tudományos problémákat fogalmaz meg. Noha, Székelyföld öt székéből, különálló kutatás készült négy szék esetében a két világháború közötti közigazgatási rendszerről, egységes tanulmány még nem áll a rendelkezésünkre ezt illetően, illetve Aranyosszék esete kifejezett részletezésre vár. Ehhez a problémakörhöz tartozik a jogszabályok, illetve más hivatalos iratok feldolgozásának megléte, amelyhez a dolgozat hozzá kívánja adni a korabeli sajtókiadványok szempontjait, megvilágítva a szóban forgó kérdéskört, ez által hangot adva a közigazgatási történésekkel kapcsolatos közvéleménynek is. Tudományos szempontból előrelépésnek számít, a kutatott periódus közigazgatási rendszerének modellezése. Noha e szempont nem biztosít újszerű információkat az adott területről, viszont a már meglévőket nagymértékben rendszerezi.

Felvetendő kérdés az, hogy az 1918-1925 közötti közigazgatást érintő módosítások egyes részletei nem kerültek feldolgozásra, amely során eldöntendő lenne, hogy a központi román hatalom csak a magyar vagy az erdélyi román közösség asszimilálását is célul tűzte ki. Jó okunk van azt feltételezni, hogy a teljes erdélyi közösségre vonatkozik ez a stratégia, ugyan is a tanulmány készítése során több példát is találtunk román nyelvű helységnevek, újra elnevezését illetően, de más dolgozat részletesebben bemutatja e szempontokat.

Végül a két világháború közötti közigazgatási egységesítést illetően, nem készült átfogó tanulmány a Romániához került különböző régiók közötti összehasonlításra vonatkozóan. A dolgozat célul tűzte ki Székelyföld és Dobruzsza helyzetének összehasonlítását azt illetően, hogy a két egymástól távol lévő régióban hogyan nyilvánultak meg ugyan azok a közigazgatási szabályozások, módosítások.

3) Fő hipotézisek

A disszertáció alapvetően arra hívja fel a figyelmet, hogy a székely identitás eltűnése jóval az első világháborút megelőzően elkezdődött és ezt követően érte el a tetőpontját. Mivel a különböző kisebbségpolitikai irányzatok és stratégiák megosztották a közösséget, ezért kulturális egységről sem beszélhetünk, nem, hogy önálló közigazgatással rendelkező közösségről. Ugyanakkor a dolgozat kitér a közigazgatási rendszerek és ennek a változásaival kapcsolatos kérdéskörre az adott periódus keretein belül.

Meggyőződésem, hogy a központi román hatalom által véghezvitt helyiségnév változtatások, nem csak a magyar, de az erdélyi román közösség identitásának eltörlésére is összpontosultak, illetve a doktori disszertáció gerincét képezi a közigazgatási egységesítést illető kivitelezésének módja és ennek vizsgálata. Ez a disszertáció tehát alapvetően ezekre az összetett problémákra kíván reflektálni a következő öt hipotézist alkalmazva.

1. hipotézis: *A két világháború között megjelenő székelyföldi magyar, illetve központi román sajtókiadványok ellentétes szemszögből, többnyire az egyik oldal nézőpontját alátámasztva tárgyalják a közigazgatás-területi átszervezésekkel kapcsolatos eseményeket, módosításokat, szabályozásokat.*

2. hipotézis: *A két világháború közötti román közigazgatás függetlenül attól, hogy elsődlegesen centralista vagy decentralizáló szemléletek alapján került megszervezésre, mindenek felett a nemzeti egység eszméjének volt alárendelve és az ország egységesítő elképzeléseit szolgálta. A politikai szempontok teljesen háttérbe szorították a gazdaságiakat.*

3. hipotézis: *A közigazgatás-területi átszervezések során kivitelezett, tudatos településnév módosítások szerves részét képezték nem csak az erdélyi magyar és székely, de az erdélyi román közösség regionális identitásának eltörlését illetően is.*

4. hipotézis: *Az első világháborút követő közigazgatás-területi egységesítés folyamata, Románia és az újonnan megszerzett területek között drasztikus lépésben került érvényesítésre, a lépésről-lépésre módszerrel szemben.*

5. hipotézis: *Románia az első világháborút követően, az ekkor megszerzett területek esetében ugyan azon asszimilációs stratégiákat szerette volna érvényre juttatni, mint Dobruzsza esetében 1878-1914 között.*

Szerzőként elsősorban ezekre a kihívásokra fogok reflektálni és megoldásokat javasolni.

4) Kutatási kérdések és kutatási célok

A kutatás céljait alapvetően két szempont köré lehet összpontosítani: Székelyföld közigazgatás-történetének, illetve alakulásának főbb mozzanatai, eseményei köré, illetve a korabeli sajtóelemzés köré az előző szempont megszgyén haladva. Mindkét szempont a Romániával való egyesülést követő közigazgatási berendezkedés változásai köré épül, illetve e reformok érvénybe lépésének módját és különböző hatásait szándékszik megvizsgálni.

A közigazgatási feltérképezést követően, a disszertáció célja egy átfogó munka megírása Székelyföld világháborúk közötti közigazgatását illetően, nem utolsó sorban, e folyamatban való hasonlóságok és különbségek által az események modellezése is kitűzésre kerül. A világháborúk közötti periódust illetően mindeddig háttérbe került Aranyosszék közigazgatásának vizsgálata, ezt igyekszik pótolni a dolgozat, illetve a további székek kifejezett közigazgatási folyamatainak kiegészítése is a célok között van. Nem utolsó sorban az 1938-1940 között működő tartomány-rendszer részletes elemzése sem maradhat el.

A sajtóanyagok beemelése a dolgozatba egy más szemszög megléte végett fontos, illetve amiatt, mivel a korábban készült munkák első sorban a jogszabályok mentén haladva vizsgálták a szóban forgó időszakot. Ez a szemszög egy új perspektívából közelíti meg a kutatott kérdést, mégpedig beemelve a személyes vélemények, élmények változatos világát, első sorban a közigazgatási eseményekre való reflektálások által. Úgy érzem, hogy a közigazgatási egységesítés folyamatának felgyorsított gyakorlatba való ültetése, jobban illusztrálható az élettörténetek által, mint a különböző jogszabályok fényében, amelyek valljuk be, eléggé tárgyilagosan közelítik meg a kérdést. Ez által több és ember közelebb példát kapunk majd a közigazgatási egységesítést illető gyakorlati és elméleti különbségekkel kapcsolatban (pl. elméletileg léteztek kisebbségi jogok, viszont gyakorlatilag ez kimerült a szabadon választott vallási felekezethez való tartozásban).

Tehát a doktori disszertáció azt tűzte ki célul, hogy a dolgozat végén egy átfogó közigazgatási leírást hozzon létre székelyföldet illetően, kiegészítve a már meglévő anyagokat a sajtó szemszögével, illetve a különböző területek vagy korszakok feldolgozását illetően.

5) Kutatásmódszertan

Főként a történeti kutatási módszer alkalmazása áll a tanulmány középpontjában, amely elsősorban a levéltárakban, könyvtárakban való kutatómunkát és az online adatbázisok használatát foglalja magába az adott kérdést illetően. A levéltári, illetve könyvtári források felkutatását illetően, a dolgozat alapelveként alkalmazza azt az eljárást, miszerint a legközelebb elérhető, a leginkább kézenfekvő, elsődleges forrásokból indul ki, innen haladva a másodlagos, illetve a földrajzilag távolabb eső források irányába.

Az általános, szakirodalmi tájékozódás elengedhetetlen és mindenképp a levéltári munkát megelőző feladat, mint az adott témának beágyazása a történeti folyamat nagyobb összefüggéseibe. A szakirodalmi tájékozódás nélkül a levéltári forrásoknak számos értékes vonatkozása jelentés nélküli, észrevétlen maradhat. Ugyancsak az általános tájékozódás keretei közé sorolandó, a vizsgált témakör kutatóival való konzultáció. A szakirodalom tanulmányozása vezeti be a kutatómunkát, majd annak eligazító bázisa révén indul az anyaggyűjtés az ismeretlenebb területek (folyóiratok, napisajtó, statisztikák, levéltári források és más források) feltárását illetően.

Ami a könyvészeti adatgyűjtést illeti, az olvasott művekről való jegyzetkészítés az első lépés. A disszertációs dolgozat elkészítésének során, az Umberto Eco által javasolt formula kerül alkalmazásra. Ez természetesen nem teljes tartalmi jegyzetelést jelent, hanem csupán azt, hogy a kutatásra vonatkozó, fontosabb adatok kiírásra kerülnek. A többletmunka megelőzése érdekében, a jegyzetcédulákon már előre jelzendő a problémakör is, amelynek anyagához az adatot kapcsolódni fog. Világos mondanivalójú, könnyen áttekinthető, egységes méretű cédulák készítése a cél, amelyek később könnyen csoportosíthatók. A további munka egyszerűsítése és átláthatósága végett, a papírnak csak egyik oldala felhasználható a jegyzetelést illetően. A cédula tetejére felírandó a kutatott kérdés tárgya, jelezve a pontos forrást és időt. Annak érdekében, hogy a jegyzetek feldolgozásának folyamatában véletlenszerű adatulasztás ne forduljon elő, egy lap nem tér ki több tárgy érintését illetően. E mellett fontos megjegyezni, hogy olyan adatok is kijegyzetelésre kerülnek, amelyek látszólag csak távolról érintik a kutatás témáját. Abban az esetben, hogy ha egy központi kérdést érintő információ több felületen is fellelhető, ennek részletei többször kiírásra kerülnek annak érdekében, hogy ez által elkerülhető legyen az esetleges pontatlanság.

Egy már kutatott és kiadásra került anyag feldolgozása esetén, a kezdő lépés a pontos bibliográfia felvételével indul. Idézés során, így a hivatkozni kívánt forrás, pontosan

megnevezhető abban az esetben is, hogy ha ez már nincs kéznél. Az operatív munkavégzés érdekében, hogy ha már létezik a bibliográfiai felvétel, a cédulán elegendő a forrás rövidített megjelenítése. A feldolgozandó információ gondolatmenetét vázlatosan, míg a fontosabb szövegrészeket szó szerint érdemes kiírni. Az összegyűjtött anyagot lehetőség szerint nem egyszerre, hanem még a gyűjtés időszakában fokról fokra rendezni kell. Amennyiben adott kérdések esetében megjegyzésünk merül fel, ezt is kötelező módon fel kell tüntetni a cédulán.

A levéltárakban való eligazodás legfontosabb eszközei a levéltári segédletek (leltárak, jegyzékek, repertóriumok stb.). E segédletek célja, hogy a levéltári anyagról annak őrzését és használhatóvá tételét szolgáló, meghatározott adatokat állapítsanak meg. A szóban forgó segédletek átnézése a kutatás egy gerincét képezik. A levéltárak legfontosabb segédlete az alapleltár. Az alapleltár tartalmazza, a fond képzőszerv nevét, az iratsorozat évkörét, tárgyát, terjedelmét, rendezettségi leírását, irattári rendszerét és a kutatási lehetőséget. A kutatás során ennek használata nélkülözhetetlen. A levéltári segédletek használatát eredményesebbé teszi a vizsgált intézmény, hivatal ügyviteli szervezetének, hatáskörének, a közigazgatás hálózatában, mechanizmusában elfoglalt helyének, szerepének ismerete, de szükség esetén a levéltár tudományos munkatársai is biztosítanak felvilágosítást.

A levéltári kutatás legelső lépése a kutatási engedélykérés, majd a levéltári irodalom részletes elemzése. Azt követően, hogy az alapleltárak, repertóriumok és katalógusok átvizsgálása lezárult, illetve ennek során ráleltünk a kutatásra vonatkozó, fontos állagokra és fondokra, kiírjuk az iratok jelzetét és ez alapján igényeljük azokat. A kikérés egy kérőlap kitöltésével történik. Ezen szükséges feltüntetni az anyag címét, törzsszámát, a csomó rakszámát és az irat pontos jelzetét. A kiadott anyaggal gondosan és elővigyázatosan kell bánni, mivel az esetek többségében, több évtizedes dokumentumokról van szó (nem mellékes tényező, hogy fontos megőriznünk az iratok rendjét).

A levéltári kutatómunka egyik legbeváltabb módszere a cédulázás, amelynek a praktikus alkalmazásmódja a könyvészeti adatgyűjtés bekezdés keretén belül már kifejtésre került. A cédula egyik nagy előnye a csoportosítás gazdag és változatos lehetőségében rejlik. A feldolgozás fázisában, előnyei minden más módszernél nagyobbak ugyanis, a cédulán nem csak a tények, de a problémák is jelezésre kerülnek, illetve a jegyzetelés közben támadt gondolatok, következtetések, ötletek is rávezethetőek.

Fontos feladat a cédulák rendszerezése és ismételt rendezése. Ez a művelet már anyaggyűjtés során megkezdődik. A "menet közbeni" rendezésnek két nagy előnye van: a

hiányok pótlására akkor ad lehetőséget, amikor még a forrás frissen kézben van, illetve elvégzi a selejtezés első fázisát, amely által sok fölösleges teherrel mentesíti a végső rendezést. Egyes részletekből már az előzetes rendezés során érdemes nyersfogalmazványt készíteni. A végsőrendezés a teljes anyag birtokában történik, amely rámutat az anyaggyűjtés esetleges hiányaira, gyöngye pontjaira, illetve a kiegészítő anyaggyűjtés feladataira. A teljesen rendezett anyag nemcsak tárgykörök szerint csoportosítja a cédulákat, hanem azon belül is sorrendbe helyezi valamennyit. A tudományos adatok begyűjtését követően, a periodizáció, terminológia, témakörök, műfaji forma, fejezetcímek és önmagában a dolgozat szerkezete, mint felhasználási forma több lehetőséget nyújt majd a modellezés folyamatában.

Másodsorban, az összehasonlító módszer is helyet kap a kutatás keretein belül, amely főleg a vitatott korszak előzményeinek megvizsgálására tér ki, illetve a Románián belüli más régiók esetében alkalmazott eljárások összevetését tűzi ki célként. A szakirodalom tanulmányozását követően, az egységesítési folyamatokat illetően jelentős eltérések merültek fel.

6) A disszertáció struktúrája

A tézis tizenegy jól elkülöníthető részből, főfejezetből áll. A *Bevezetés*, a köszönetnyilvánításon túlmenően, részletesen, de ugyanakkor lényegre törő módon igyekszik felvázolni a témaválasztás okának meghatározását és a tudományos kutatás időszerűségét, a kutatási probléma bemutatását és a kutatás célját, a vizsgálati módszerek meghatározását, a kutatási hipotéziseket, illetve a kutatás korlátait.

A dolgozat *második fejezete*, a maga négy alfejezetével együtt különböző korszakokra tagolva mutatja be Székelyföld közigazgatás-területi fejlődését annak kezdeti kialakulásától, az 1876-os Osztrák-Magyar Monarchián belüli közigazgatási egységesítésig, pontosabban ennek az 1886-ig kiegészítő és módosító határozatainak érvénybe lépéséig. A fejezet kitér az Árpád-kori, kezdetleges közigazgatási-határvédelmi intézmények kialakulására, a szék-fiúszék rendszer kialakulására, az 1562-es székely felkelésre, a Habsburg Birodalom majd az Osztrák-Magyar Monarchián belüli végvidékek sajátosságaira, végül pedig a székely autonómia megszűnésére.

A disszertáció *harmadik fejezete*, számos alfejezetével együtt az Erdélyre és ezen belül Székelyföldre, illetve Romániára vonatkozó egységesítő elképzeléseket, elméleteket igyekszik

felsorakoztatni (regionalista elméletek, a centralizáció-decentralizáció kérdése, illetve a „Nagy Egyesüléssel” kapcsolatos elképzelések). Továbbá áthatóan részletezi az impériumváltás és az 1920-1925 közé tehető átmeneti időszak eseményeit, ahogyan az 1925-ben érvénybe lépő romániai első, átfogó közigazgatási törvényét és ennek hatását. Végül az utolsó fejezet a helységnév-rendezésre vonatkozó különböző praktikákat sorakoztatja fel Székelyföld viszonylatában.

A tanulmány negyedik fejezete tovább halad Székelyföld közigazgatás-történetének idősíkján, az 1926-1940 közötti periódust feldolgozva. Ezen belül három alfejezetben kerülnek elkülönítésre, illetve bemutatásra a Románián belüli közigazgatással kapcsolatos események, az 1926-1929 közötti időszakra, az 1929-1938 közötti időszaki bizottságok korszakára, illetve az 1938-1940 között tartó királyi diktatúra éveire. A fejezet egy felülről lefele haladó síkon próbálja meg rendezni a feltárt információkat, ami ebben az esetben a román központi igazgatás döntéseiből és ezek hatásaiból indul ki, a rendelkezések helyi szintű gyakorlati megnyilvánulásáig.

A dolgozat ötödik fejezete Dobrudzsa közigazgatás történetére koncentrál, bemutatva ennek alakulását kezdeteitől 1940-ig. A fejezet számos alfejezetre tagolódik, három nagyobb korszakot felölve, amelyek közül az első az 1420-as oszmán megszállásig tart, a második az oszmán birodalom részeként mutatja be a régió közigazgatás-területi reformját, illetve alakulását, míg a harmadik Oroszország és Románia részeként vizsgálja a már említett kérdéskört.

A hatodik fejezet Székelyföld és Dobrudzsa összehasonlítását foglalja magába, egyben a dolgozatban vállalt fontosabb ismeretek, szempontok összegzését is célul tűzi ki. Noha, a dolgozat központjában a két világháború közötti időszak áll, az összehasonlítás kitér az ezen időszakot megelőző hasonlóságok és eltérések felsorolására, összevetésére is annak érdekében, hogy egy szélesebb spektrumon keresztül vizsgálja a kisebbségi közösségeket érintő esetleges megtartó, protektív tényezőket.

A tanulmány hetedik fejezete vizsgálja az előzetesen megfogalmazott hipotézisek elfogadásának vagy elutasításának lehetőségét, részletezi a tudományos eredményeket, valamint ezek felhasználási lehetőségeit, illetve sorakoztatja fel a jövőbeli kutatási irányokra vonatkozó ajánlásokat.

A nyolcadik-tizenkettedik fejezet a felhasznált irodalomjegyzéket, levéltári-, jogi- és sajtóforrásokat tartalmazza, amelyek révén leellenőrizhető a tanulmány során hivatkozott művek, dokumentumok jegyzéke. Továbbá az utolsó fejezet a függelékekből áll, amelyek között megtalálhatóak a székely megyék két világháború közötti polgármestereinek, prefektusainak névjegyzéke, a székelyföldi települések helységnévváltozására vonatkozó táblázatok, illetve a dolgozatba illesztett ábrák jegyzéke.

Dolgozatomban a kutatási eredményeim bemutatása során a továbbiakban a magyar tudományos közlemények stílusát követve többes szám első személyt használok.

7) A doktori kutatás korlátai

A doktori értekezés kutatása során előforduló korlátokként három számottevő szempont emelhető ki. Elsőként a tudományos kérdés és cél tágas keretében határozható meg. Noha, annak ellenére, hogy a kijelölt periódus egy nem túl széles skálájú és jól meghatározott időszakot ölel át, továbbá a maga sajátos folyamataival egyaránt lezárult, a feldolgozandó források (levéltári-, jogi-, sajtó-) mennyisége igencsak nagy. Ez a széles skálán mozgó dokumentumelemzés és dokumentum feldolgozás egy időben hozzájárulhat a dolgozat kvalitásaihoz, ugyanakkor ezek arányának eltolódása, illetve a nem megfelelő mennyiségű információ szintetizálása képezheti a tanulmány egyik hiányosságát is.

A disszertáció elkészítésének második korlátjaként az elsődlegesnek számító levéltári forrásanyagok hiányos megléte, illetve a hozzáférés különböző akadályozottsága emelhető ki. A vizsgált periódus keretén belül számos olyan kisebb-nagyobb, egy-két lapszámot, de akár egy-két évet átívelő korszakot találunk, amelyek esetében egyáltalán vagy nagyon hiányosan maradtak fent megőrzött iratok. Továbbá megemlítenéd, hogy a romániai levéltárak, állami és egyetemi könyvtárak esetében jelenleg is számos hivatalos dokumentum áll részleges vagy teljes titkosítás alatt, ami szintén akadályozhatja a kutatómunkát.

Harmadik tényezőként a koronavírus kezelését célzó korlátozásokat kell megneveznem, amelyek miatt sajnos fizikailag korlátozott a mozgástér, illetve a különböző intézményekbe való belépés lehetősége. Mivel a Székelyfölddel kapcsolatos kutatómunkát még 2017-2019 között sikerült lezárni, ezért az ezt tárgyaló fejezetekre ez nem vonatkozik,

ugyanakkor a Dobrudzsára vonatkozó ismeretekkel kapcsolatban, nagymértékben már feldolgozott, másodlagos forrásokra kellett hagyatkoynom.

A dolgozat során nem áll módomban részletekre menően foglalkozni a vizsgált régiók területén élő, összes kisebbségbe került közösséggel és az őket érintő összes jogszabály hatásával, mivel első sorban a közigazgatás-területi átszervezések helyezkednek el a kutatás fókuszában. Nem utolsó sorban megjegyezném, hogy az első világháborút megelőző események bemutatása is csupán vázlatos formában történik, hiszen ez kívül esik a kutatásban meghatározott periódus kereteiből.

8) Következtetések

Noha a székely identitás meggyengítését illetően nem gyakorolt negatív nyomást a magyar hatalom, megemlítendő, hogy a kiegyezést követő 1876. évi közigazgatási átszervezéssel bezáruló folyamat egyik kiemelkedő pontja a székely önrendelkezés felszámolásának gyakorlatba ültetése. Az egységes közigazgatási rendszer kiépítése ilyen módon hozzájárult az önkéntes magyarosodás és nem erőltetett magyarosítás végbe meneteléhez. Ezt illetően első sorban Aranyosszék helyzete emelhető ki, amely lényegesen nagyobb, a székelytől eltérő más nemzetiségek által lakott területtel egyesült. Ami az első világháborút követő periódust illeti, a kutatás által megfigyelhetjük, hogy az előzmények függvényében sokkal könnyebb dolga volt a központi román hatalomnak, ami a közigazgatási egységesítéssel kapcsolatos elképzelések kivitelezését illeti, mint a többnyire egységben maradt történelmi székek esetében.

Az előző bekezdésben kifejtett szempontok által arra a következtetésre jutunk, hogy a két világháború közötti periódus keretein belül, nem beszélhetünk önálló székelyföldi közigazgatásról, még abban az esetben sem, hogy ha a helyi önkormányzatok tisztségei nagyrészt székelyek által voltak betöltve, illetve ezek a tisztségek csak fokozatosan kerültek román nemzetiségű tisztviselők által betöltésre. Kiemelendő, hogy a különböző történelmi székely székek esetében, változóak a közigazgatási rendszer alakulásának fázisai.

A disszertációs dolgozat által vizsgált periódus keretein belül, a gyakorlatba ültetett különböző közigazgatást befolyásoló jogszabályok és rendelkezések részletei, más és más formában, illetve mértékben érvényesültek, hatottak a különböző történelmi székely székek

estében. Kiemelendő példaként említeném a közigazgatási átszervezésen belül végrehajtott helységnévváltozásokat, amelyek a XX. század előtti formájukat különböző mértékben veszítették el a szóban forgó területeken. Első sorban nem a magyar településnevek változásaira célok, hanem azok román nyelvű megfelelőinek átnevezésére. Következtetésként fogalmazható meg az a tény, miszerint e folyamat szerves része volt, nem csak a magyar, de az erdélyi román közösség identitásának elvesztését illetően is, illetve megalapozta a dákoromán kontinuitás elképzelésének kezdeti, gyakorlati megvalósítását.

Végül a kutatás központi témáját képző, közigazgatási egységesítés folyamatával kapcsolatban megállapítható, hogy ennek két, a szakirodalomban ismertetett lehetséges módja közül a drasztikusabb módszer érvényesült. Noha kezdetekben az Ideiglenes kormányzótanács adott mértékben, lépésről-lépésre szeretne volna gyakorlatba ültetni a különböző közigazgatási átszervezéssel kapcsolatos teendőket, 1921-ben a központi román hatalom feloszlatta ezt és figyelmen kívül hagyva a helyi sajátosságokat, csupán néhány év elteltével, 1925. drasztikus változásokat eszközölt.

9) Tudományos eredmények és ezek felhasználásának lehetőségei

1. Mivel a kutatott periódus keretein belül Székelyföld közigazgatás-területi alakulásának kérdéseit korábban csak székekre bontva, nem egységesen, sőt egymástól eltérő stílusban vizsgálták, jelen tanulmány szintetizálja és rendszerezi a meglévő ismeretanyagokat, illetve ki is egészíti ezeket. A rendszerezés első sorban a központi szabályozásoktól halad a helyiek irányába, továbbá egységesen tagolja és elemzi a különböző korszakok történéseit. A 2016-ban publikált, *Areopolis*ban megjelent Csík-, Három-, Maros- és Udvarhelyszék közigazgatás-történetére vonatkozó különböző ismeretanyagok kisebb mértékű ismeretanyagokkal kerültek kiegészítésre.

2. Aranyosszék, a hetedik székely szék beemelése a tanulmányba. Noha, Székelyföld fejlődésének kezdeti időszakától több évszázadon keresztül végig említésre kerül a régióra vonatkozó különböző tanulmányokban, az 1876-os magyar közigazgatás-területi egységesítést követően nem foglalkoznak a helyzetével. Végeredményben, ahogyan az jelen tanulmányból is kiderül, az említett megyerendezés során Székelyföld egész területe elveszti önrendelkezését és megszűnik sajátos szék-fiúszék

közigazgatási rendszere, valamiért a másik négy székkal ellentétben Aranyosszék sorsának alakulását még sem vizsgálták.

3. Az 1918-1925 közötti székelyföldi közigazgatást érintő módosítások ugyan több esetben bemutatásra kerültek már korábban közzétett tanulmányokban, ezek bizonyos részletei mégsem kerültek feldolgozásra. Mivel a kutatás során kiderült, hogy a központi román hatalom a székelyföldi magyar és szász helységnév, **illetve** földrajzi megnevezések betiltását követően, az addig érvényes román nyelvű helységneveket is radikális mértékben megváltoztatta, amely paradigma újabb kérdéseket vett fel és újabb kutatási irányokat jelöl ki.

4. A két világháború közötti, romániai közigazgatás-területi egységesítést illetően, mindeddig nem készült átfogó összehasonlító tanulmány, az újonnan Romániához került különböző régiók elemzésére koncentrálni. A tanulmány során részletezett székelyföldi és dobrudzsai közigazgatási folyamatok alakulása különálló fejezetben került összehasonlításra, megvizsgálva az említett régiók Románia általi asszimilálásának mértékét, illetve a gyakorlatba ültetett, erre vonatkozó stratégiájának sikerességét.

5. A tanulmány végeredményeként azonosításra kerültek azok a Dobrudzsa és Székelyföld helyzetének összehasonlításából meghatározható protektív tényezők, amelyek hozzájárultak az önállóság bizonyos fokú megőrzéséhez, illetve lassították a székelyföldi közösség Romániába való asszimilálásának folyamatát.

6. Noha az 1938-1940 között működő romániai királyi diktatúra rezsimről és az ezen belül kialakításra került tartomány-rendszerrel vannak ismeretek, ennek részletes vizsgálata még nem történt meg. Jelen tanulmány keretei között erre az időszakra is több odafigyelést szántunk.

7. Tudományos eredményként emelhető ki a levéltári kutatások során, több ezer fénykép formájában összegyűjtött hivatalos iratok tárháza. Lényegében számos egyedülálló, a nagy közösség számára el nem érhető irat megőrzése, digitalizálása húzódik meg mögötte.

Jelen tanulmány felhasználási lehetőségei, ennek eredményei alapján első sorban a múlt eseményeiből való okulásban, a destruktív döntések prevenciójában, illetve a jövőbeli döntések mérlegelésében nyilvánul meg. Annak érdekében, hogy a székely közösség ne morzsolódjon tovább, illetve, hogy megtudja erősíteni, őrizni identitását és kultúráját, fontos lenne szélesebb körben megvizsgálni az azonosított protektív tényezőket, valamint a háttérükben meghúzódó aspektusokat, majd a fejlesztésük érdekében közösségi szinten gyakorlatba ültetni ezeket. Továbbá széles skálájú betekintést enged számos, egymástól eltérő közigazgatás-területi struktúrába, amelyek közül mindegyiknek meg vannak a pozitívumai és negatívumai. Fontos lenne ezeket megismertetni a széles körű közösséggel, annak érdekében, hogy a regionális területi igényeiket, és ami ennél talán fontosabb, annak egységes módját összehangolhassák a számukra legjobb lehetőségben. Mindezen szempontok hozzájárulhatnak a kisebbségben élő, magyar közösségek identitástudataik megerősödéséhez, érdekképviseleti szervezetek kialakításához. Végeredményben a digitalizált dokumentumok a kutatást követően egyértelműen egy szélesebb közösség számára is hozzáférhetővé válnak, hiszen a számos olyan iratról beszélünk, amelyet csak különleges kutatási engedéllyel rendelkező személynek adnak ki.

10) Ajánlások

A disszertáció kutatási eredményei alapján, a következő javaslatokat fogalmazzuk meg:

1. A tanulmányban megfogalmazott egyik hipotézis újragondolásából kiindulva, részletesebb kutatást lehetne végezni a korabeli központi román és a székelyföldi magyar sajtókiadványok mélyreható elemzésével kapcsolatban. Valóban érdekes lenne leellenőrizni azt a feltevést, hogy a két különböző forrás ellentétes szemszögből, parciális eltérésekkel vagy ténylegesen objektív módon közvetítette az eseményekkel kapcsolatos véleményeket.
2. A tanulmány egyik kimagaslóan izgalmas aspektusa, véleményünk szerint a helységnév-rendezéssel kapcsolatos kérdések köré összpontosul. Erre vonatkozóan önálló tanulmányt lehetne végezni Románia összes történelmi régióját belefoglalva, pontosabban az ezek területén zajló helységnévadási eljárások elemzését, illetve az esetleges rendezések alapelveit vizsgálva. Végül egy összehasonlító eljárás révén

bizonyosan leellenőrizhető lenne, hogy a helységnév-rendezések során lecserélt román-román elnevezések mögött a regionális román identitás eltörlése is meghúzódik-e, vagy ez a dákoromán kontinuitás elméletének fenntarthatóvá tétele miatt vált gyakorlattá.

3. Természetesen számos tanulmányt, könyvet, cikket olvastam el, amíg sikerült elkészíteni a tanulmány jelenlegi változatát. E folyamat során azzal szembesültem, hogy a Románia közigazgatás-történetével foglalkozó román munkák hiányosak, zavarosak és kevésbé átláthatóak. Ebből kifolyólag fogalmazódott meg bennem az a feltevés, hogy jelen dolgozathoz hasonlóan Románia minden nagyrégiójának el kellene készíteni a közigazgatás-történeti elemzését, majd ezt követően a különálló munkákat egységes tanulmánykötetben ki kellene adni.

4. Bár jelen dolgozatban helyet kapott az 1938-1940 között működő királyi diktatúra rendszerének bemutatása, az ezzel kapcsolatban talált dokumentáció feldolgozása sokkal részletesebb munkát igényelne. Csupán az egy és fél évet átfogó hivatalos közlöny több száz oldalból áll, illetve ezzel együtt több száz feldolgozatlan érdekességet tartalmaz, ami önmagában különálló kutatási felületet biztosíthat.

5. Ajánlasként fogalmazzuk meg a két világháború közötti hivatalos közlönyök digitalizálását és online térben való megosztását annak érdekében, hogy egy nagyobb közösség számára is elérhetővé váljanak. Nem mellékes szempont a szóban forgó iratok ilyen módon történő konzerválása.

6. Az előző ponthoz képest ajánlasként fogalmazzuk meg a két világháború közötti sajtókiadványok digitalizálását és online térben való megosztását is, ugyan azon okokból kifolyólag. Nem mellékes szempont az iratok eljárás révén való konzerválása.

7. Kifejezetten fontos lenne egy a regionális identitás megerősítését célzó stratégia kidolgozása. Jelenleg, még a székely közösség is csak a történeti Székelyföld három székét tartja székelynek, annak ellenére, hogy a történeti Marosszék lakossága még ma is túlnyomóan székely eredetű.

Publikációs Jegyzék

Szabadi Ernő – Loránd (2021): *History of public administration of Dobruja as part of Russia, Romania and Bulgaria (1878-1940)*. Public administration and society. 2, 24-41

Szabadi Ernő – Loránd (2021): *Dobruja's public administration and its role in the Romanian nation- and state-building process (1878-1926)*. Acta Universitatis Sapientiae European and Regional Studies. 20, 93-108

Szabadi Ernő – Loránd (2021): *Marosszék helységneveinek alakulása a különböző közigazgatási átszervezések és kulturális törésvonalak tükrében, a kezdetektől napjainkig*. Pro Minoritate. Tavasz, 43-75.

Szabadi Ernő – Loránd (2020): *A Review of the Volume Bakk, Miklós – Süli-Zakar, István – Szilágyi, Ferenc: Partium – Borders, Ethnic Groups and Territorial Development*. Acta Universitatis Sapientiae European and Regional Studies. 18, 86-90.

Szabadi Ernő – Loránd (2020): *Csík helységneveinek alakulása a különböző közigazgatási átszervezések és kulturális törésvonalak tükrében, a kezdetektől napjainkig*. Kisebbségvédelem. 2, 111-139.

Szabadi Ernő – Loránd (2020): *Háromszék helységneveinek alakulása a különböző közigazgatási átszervezések és kulturális törésvonalak tükrében, a kezdetektől napjainkig*. Pro Minoritate. Ősz, 97-133.

Szabadi Ernő – Loránd (2020): *Udvarhelyszék helységneveinek alakulása a különböző közigazgatási átszervezések és kulturális törésvonalak tükrében, a kezdetektől napjainkig*. Pro Minoritate. Tavasz, 81-113.

Szabadi Ernő – Loránd (2019): *Aranyosszék helységneveinek alakulása a különböző közigazgatási átszervezések és kulturális törésvonalak tükrében, a kezdetektől napjainkig*. Pro Minoritate. Nyár, 115-126.

Szabadi Ernő – Loránd (2019): *Székelyföld közigazgatásának alakulása és ennek a kisebbségekre gyakorolt hatása a kiegyezést követően az 1925. évi romániai egységesítő közigazgatási törvény hatálybalépéséig*. Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás. 130-141.

A Szerző életrajza

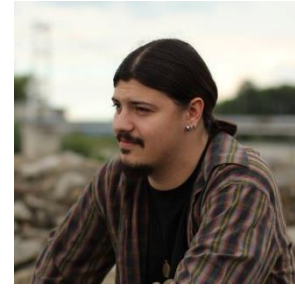
Személyes adatok

Név: Szabadi Ernő - Loránd

Állampolgárság: Román és Magyar

Születés helye és ideje: Marosvásárhely, 1991. 07. 12.

E-mail: szabadi_erno@yahoo.com

Szakmai tapasztalat

2018-jelenleg: **Egyetemi óraadó tanár**, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem

2018-jelenleg: **Köztisztviselő**, Marosvásárhely Polgármesteri Hivatala

2014-2018: **Közigazgatási szakellenőr**, Marosvásárhely Polgármesteri Hivatal

Egyetemi tanulmányok

2017/2019 (folyamatban): Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Közigazgatás-tudományok phd képzés

2018/2019: Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Pedagógia Modul I. képzés

2013/2015: Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Tanácsadás a szociális szolgáltatások területén képzés

2010/2013: Petru Maior Tudományegyetem, Közigazgatás-tudomány képzés (román nyelven)

2010/2013: Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Közegészségügyi szolgáltatások és szakpolitikák képzés

Szakmai szervezeti tagság

A marosvásárhelyi Közigazgatásban dolgozók szakszervezeti tagja

Nyelvismeret

Magyar: anyanyelv **Angol:** B2 **Román:** C1 **Német:** A1